

"Eğer insanlarda olduğu gibi o meyvelerde de vahdet-i ruhiye olmuş olsaydı, geçmiş ve gelen yeni meyveler birbirinin aynı olmaz mıydı?.." Cümlesindeki vahdet-i ruhiyeyi açıklar mısınız?

Yirmi Dokuzuncu Söz' de geçen ve ruhun mahiyetini bir derece izah eden aşağıdaki tespitler ışığında bir değerlendirme yapalım;

"Dördüncü Menba: Ruha bir derece müşâbih ve ikisi de âlem-i emrden ve irâdeden geldiklerinden, masdar itibâriyle ruha bir derece muvâfık, fakat yalnız vücud-u hissî olmayan nevilerde hükümran olan kavânîne dikkat edilse ve o nâmuslara bakılsa görünür ki, eğer o kanun-u emrî, vücud-u haricî giyse idi, o nevilerin birer ruhu olurdu. Halbuki, o kanun dâimâ bâkîdir, dâimâ müstemir, sabittir; hiçbir tegayyürât ve inkişâbât, o kanunların vahdetine tesir etmez, bozmaz. Meselâ, bir incir ağacı ölse, dağılsa, onun ruhu hükmünde olan kanun-u teşekkülâtı, zerre gibi bir çekirdeğinde ölmeyerek bâkî kalır.

"İşte, mâdem en âdi ve zayıf emrî kanunlar dahi böyle bekâ ile, devam ile alâkadardır; elbette ruh-u insanî, değil yalnız bekâ ile, belki ebedü'l-âbâd ile alâkadar olmak lâzım gelir. Çünkü, ruh dahi Kur'ân'ın nassı ile, ferman-ı celîli ile âlem-i emrden gelmiş bir kanun-u zîşuur ve bir nâmus-u zîhayattır ki, kudret-i ezeliye ona vücud-u haricî giydirmiş.

"Demek, nasıl ki sıfat-ı irâdeden ve âlem-i emrden gelen şuursuz kavânîn, dâimâ veya ağılehen bâkî kalıyor; aynen onların bir nevi kardeşi ve onlar gibi sıfat-ı irâdenin tecellîsi ve âlem-i emrden gelen ruh, bekâyâ mazhar olmak daha ziyâde katîdir, lâyıktır. Çünkü, zîvücuddur, hakikat-i hariciye sahibidir. Hem, onlardan daha kavîdir, daha ulvîdir; çünkü, zîşuurdur. Hem, onlardan daha dâimîdir, daha kıymettardır; çünkü, zîhayattır." (1)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılıyor ki; ruh bir kanundur. Ancak zîşuur, ziruh ve müstakil vücudu olan bir kanundur. Dolayısıyla vücudun dağılması ve parçalanması ruhun bekasına ve vahdetine zarar vermiyor. Ruh, cesede bağlı olarak hareket etmiyor. Kıyametin kopması ve cesedin ölmesi ruha zarar vermediği için, Allah'ın rahmeti de ruhun idamına müsaade etmediği için ruh; bütün özelliklerini muhafaza

ederek ebediyet yolculuđuna devam edecektir.

Bu durum diğer varlıklardaki kanunlar için geçerli olmadığından bekâya mazhar değildir..

Eğer insanlarda olduğu gibi o meyvelerde de vahdet-i ruhiye olmuş olsaydı, geçmiş ve gelen yeni meyveler birbirinin aynı olmaz mıydı? Fakat, ruhları olmadığı için aralarında ayniyete yakın öyle bir misliyet vardır ki, ne aynıdır ve ne de gayr keyfiyeti gösterir. Acaba semerattaki bu vaziyeti gören, haşri istib'ad edebilir mi? (2)

Ruh, varlığın esası ve özü olduğu için, sahibine bir kimlik ve şahsiyet bahşediyor. Yani kimde ruh varsa; o kimse şahsiyet ve ferdiyet kazanıyor.

Mesela, bir tavuğun ruhunun olması ona bir şahsiyet ve ferdiyet verdiği için, ruhu ile ahiret aleminde ebedi olarak yaşayacaktır. Şayet her bir bitki böyle bir ruha sahip olsa idi, tıpkı hayvanlarda olduğu gibi; haşir gününde ferdiyet ve şahsiyeti ile bekaya mazhar olur, evvelki vaziyetini aynı ile korurdu.

İkinci bir mana ise; bitkiler derece bakımından insanlar ve hayvanlardan daha aşağı bir derecededir. Bu sebeple faraza onlarda ruh olsa bile, birbirlerine çok yakın olacak, birbirlerine çok benzeyeceklerdi; bu manaya işaret için "ne aynı ne gayrı olurdu" ifadesini kullanmak yerindedir. Bu hayvanlarda bile tezahür ediyor. Bir tavuk kendinden sonra gelen başka bir tavukla ayniyete yakın bir misliyet ve benzemelik ile birbirlerine yakındırlar.

Ama bu insanlar için söz konusu değildir. Baba ile oğul arasındaki azim fark buna işaret ediyor. Yani gerçek şahsiyet ve ferdiyet; ancak insan türünde vardır, diğer türlerde bu mana daha zayıf ve alt derecededir.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz.](#)

(2) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Zeylû'l-Hubâb](#)